

Projekt „Eesti 20. sajandi (1870–1991) sõjalise ehituspärandi kaardistamine ja analüüs”

Madisemäe vaatetorn Puurmanni vallas Jõgeva maakonnas

Sisukord

1. Kohustuslikud andmed	2
2. Asukoha skeemid	3
3. Fotod.....	10
4. Täiendav info.....	23

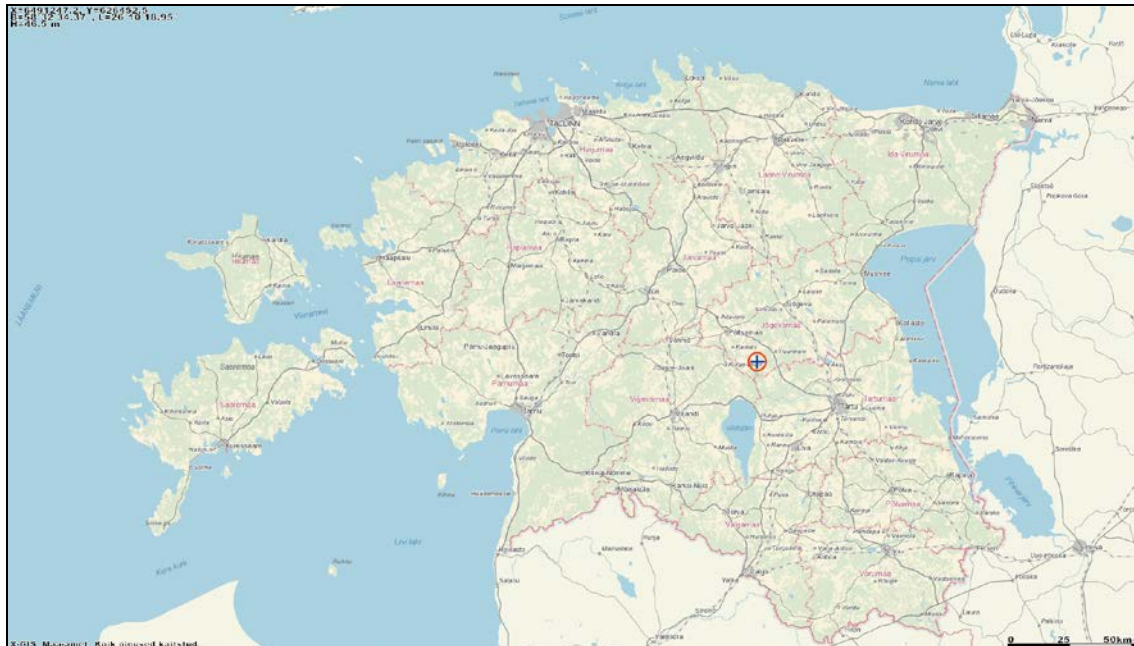
Koostajad:
Ain Tähiste
Mart Mõniste

**Kärdla
2017**

1. Kohustuslikud andmed

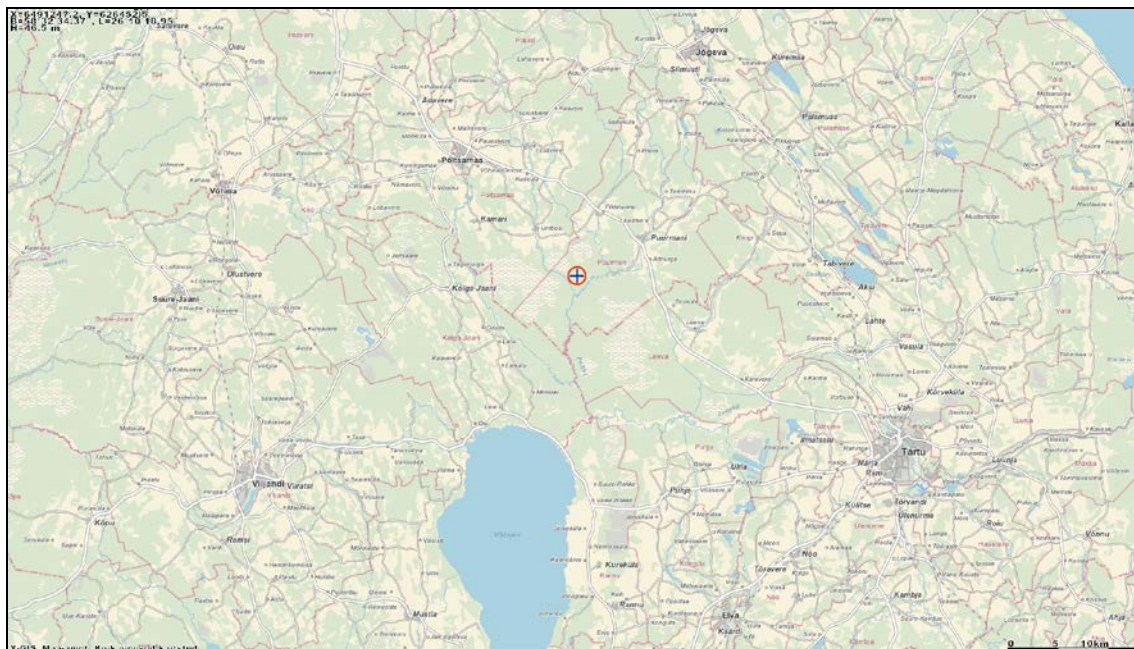
1.1	Algne nimetus	Utsali pommituslennuväe polügooni Madisemäe vaatetorn
1.2	Hilisem(ad), sh praegune(sed) nimetus(ed)	Madisemäe vaatetorn
1.3	Aadress	Jõgeva maakond, Puurmani vald, Jürikäla. Lähiaadress: Madise (40 ha), tunnus:
1.4	Koordinaadid	58°32'34.37", 26°10'18.95"
1.5	Algne teave, sh ajalugu	Kõrgus ca 36 m. Esimene vaatlustorn, mis ehitati Nõukogude Armee poolt 1950ndate algul, põles maha. Seejärel ehitati uus, rauast. 1952. aastal loodi siia Nõukogude armee pommituslennuväe polügoon, millele järgnes küla sundlikvideerimine ja maa-ala pommitamine pea 40 aasta vältel. Viimased nõukogude sõjaväelased lahkusid Utsalist 1992. aastal: aasta pärast Eesti taasiseseisvumist ja paar aastat enne Alam-Pedja looduskaitseala sündi.
1.6	Praegune funktsioon	Kasutuseta. Asub Alam-Pedja looduskaitsealal.
1.7	Seisukorra hinnang	Rahuldavas seisus, kasutuskõlblik.
1.8	Ümbruse lühikirjeldus	3,7 km ida pool Kirna õppekeskus, 8 km kirde pool Puurmani, 12 km läänes Kolga-Jaani 17 km loode pool Põltsamaa
1.9	Joonised	Hoonete ja asukoha skeemid (14)
1.10	Fotod	Tänapäevased fotod (24)
1.11	Seotud ehitised	Kirna (Utsali) kaitseliidu õppekeskus ja laskeala
1.12	Põhiüksus	
1.13	Lisateave	Ligipääs suvisel ajal raske, korralik tee puudub, tihe võsa, pehme ja vesine pinnas.
1.14	Töö teostamise aeg	Välitööde aeg 30. märts 2017
1.15	Koostaja andmed	Ain Tähiste, Mart Mõniste

2. Asukoha skeemid

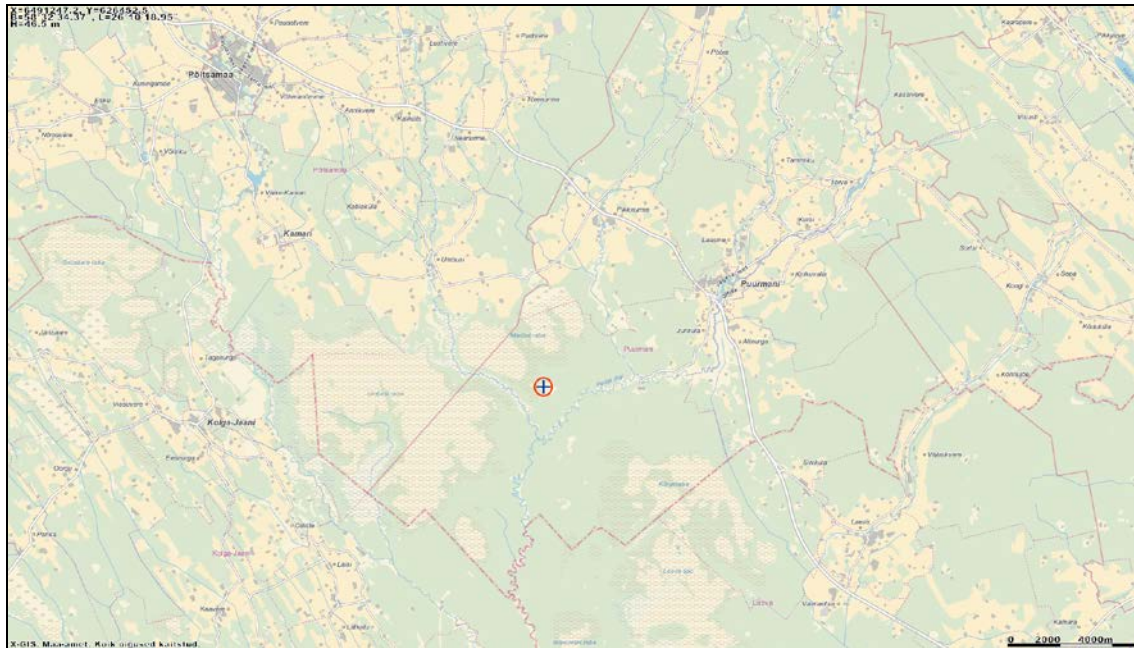
Skeem 1. Madisemäe vaatetorn Puurmanni vallas Jõgeva maakonnas.

Allikas: Maa-ameti Geoportaal

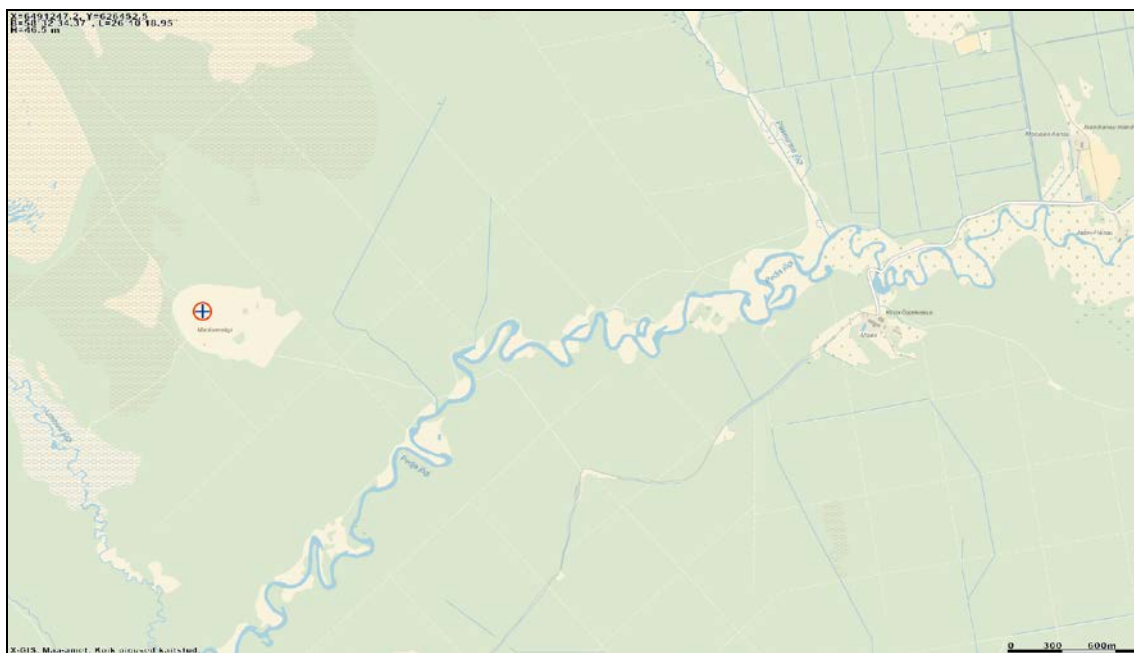

Skeem 2. Madisemäe vaatetorn Puurmanni vallas Jõgeva maakonnas.

Allikas: Maa-ameti Geoportaal

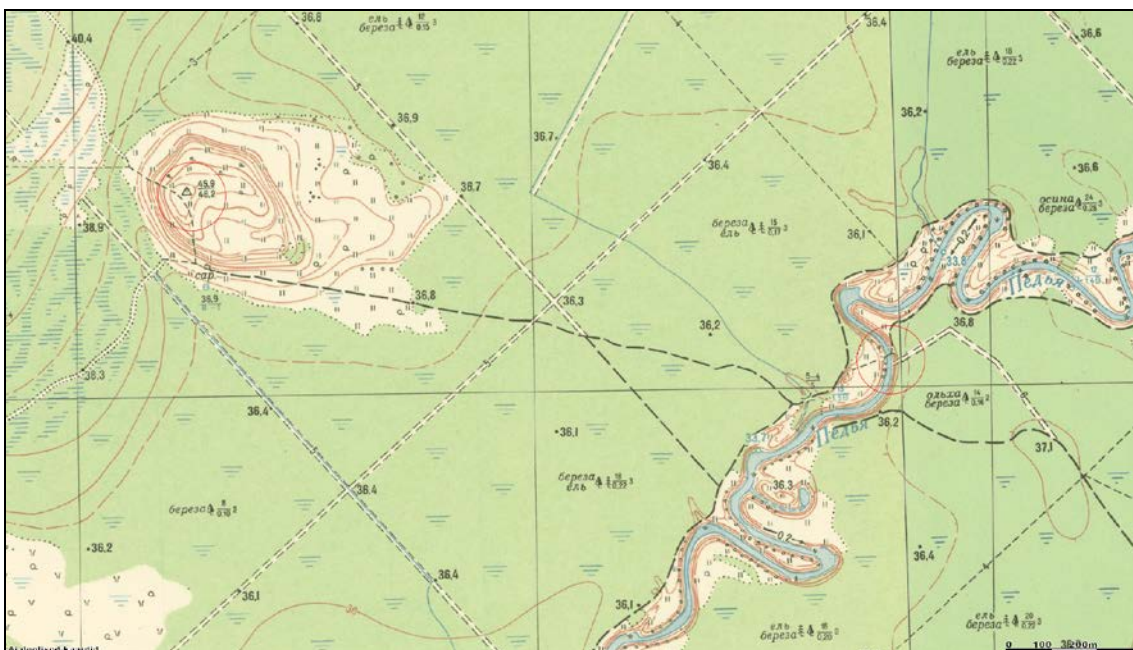
Skeem 3. Madisemäe vaatetorn Puurmanni vallas Jürikulas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 4. Madisemäe vaatetorn Puurmanni vallas Jürikulas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 5. Madisemäe vaatetorn 1969. aasta topokaardil. Paremal tähistatud Kirna õppekeskus.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 6. Madisemäe vaatetorn 1974. aasta topokaardil. Paremal tähistatud riipsild üle Pedja jõe.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 7. Madisemäe vaatetorn 1986. aasta topokaardil. Paremalt tähistatud Kirna õppekeskus. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 8. Madisemäe vaatetorn pärandkultuuri kaardirakenduses. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 9. Madisemäe vaatetorn 1995. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

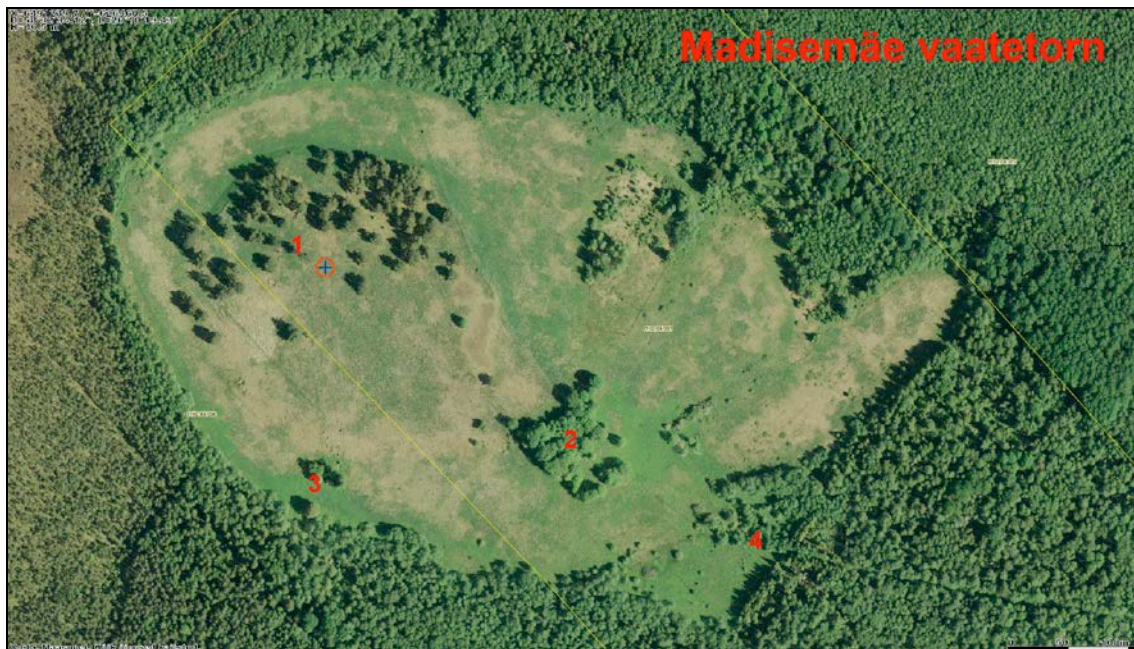
Skeem 10. Madisemäe vaatetorn 2002. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

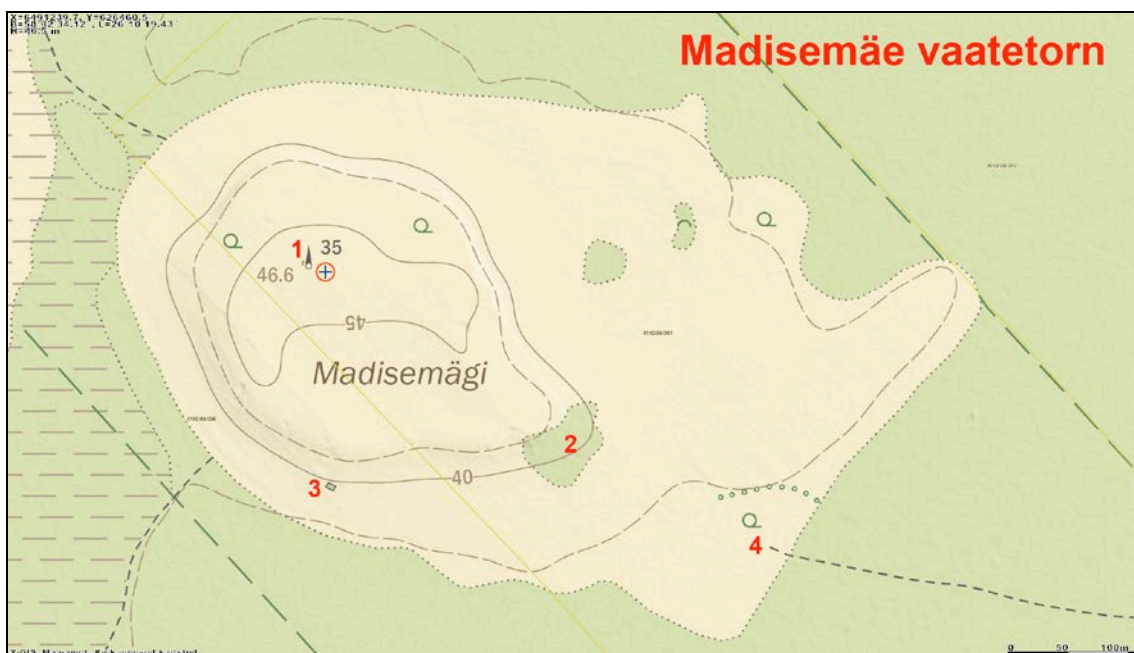
Skeem 11. Madisemäe vaatetorn 2007. aasta aerofotol.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 12. Madisemägi reljeefikaardil, kõrgeim punkt 46,6 m.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 13. Madisemäe objektid. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

Skeem 14. Madisemäe objektid. Allikas: Maa-ameti Geoportaal

- 1 – Madisemäe vaatetorn
- 2 – Madise talu asukoht
- 3 – Madise metsavahikoht
- 4 – tee Pedja jõe ripp sillale

3. Fotod

Foto numbri järel sulgudes on pildifaili number.
Nurksulgudes on objekti number asukohaskeemil.

Foto 1 (002). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 2 (051). Madisemäe vaatetorni ümbruse metsas on tänaseni hulgaliselt õppepomme.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 3 (057). Madisemäe vaatetorni ümbruse metsas on tänaseni hulgaliselt õppepomme.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 4 (067). Madisemäe vaatetorni ümbruse metsas on tänaseni hulgaliselt õppepomme.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 5 (069). Madisemäe vaatetorn, vasakul Madise metsavahikoht
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

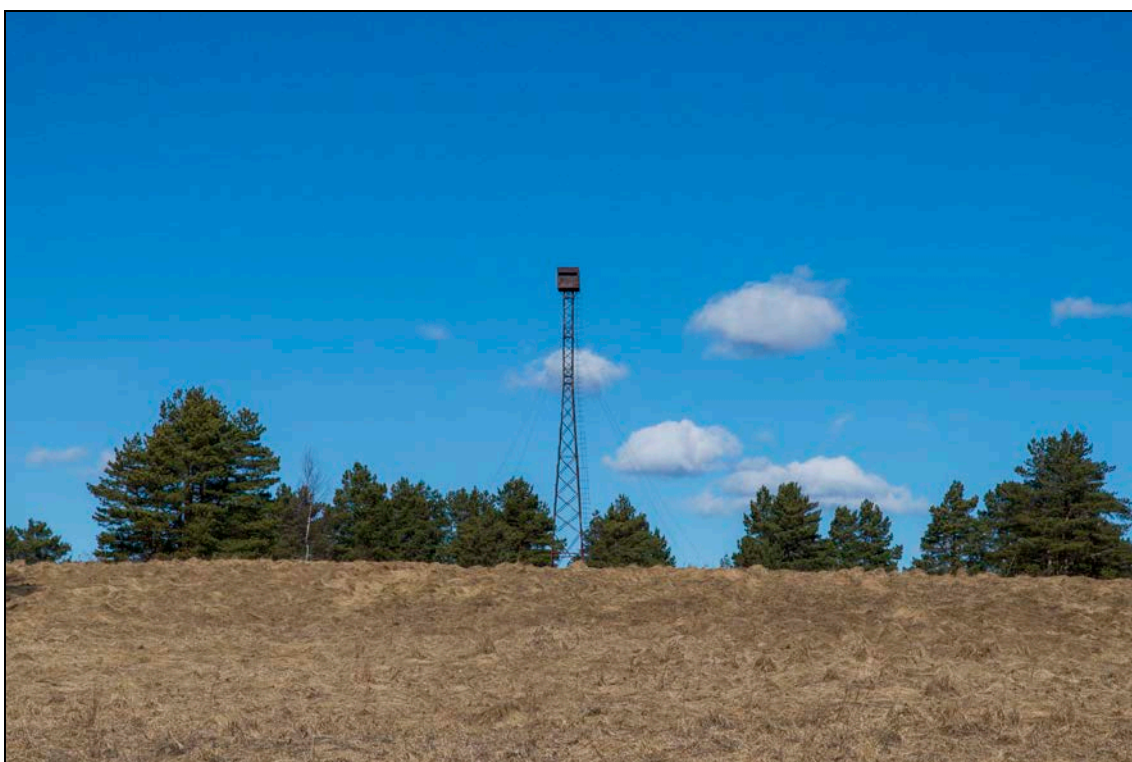

Foto 6 (071). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 7 (092). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 8 (114). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 9 (102). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 10 (142). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 11 (123). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

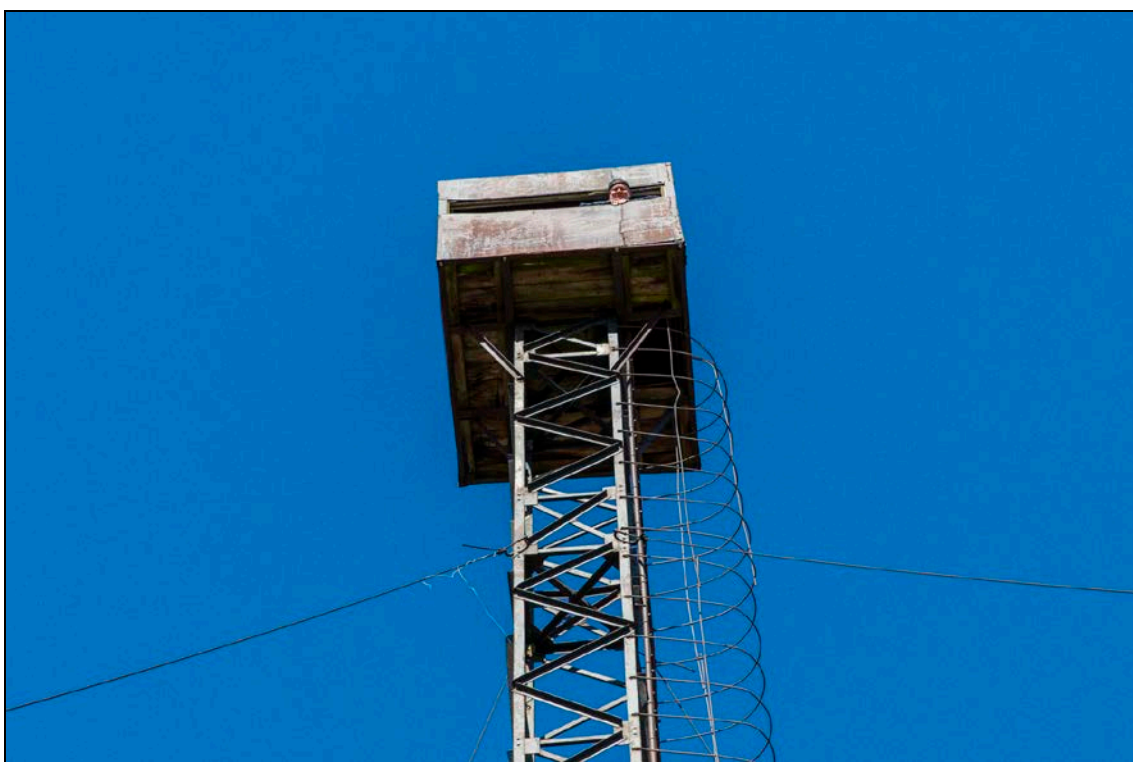

Foto 12 (130). Madisemäe vaatetorn.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 13 (146). Madisemäe vaatetorn. Madise talu koht [2].
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 14 (148). Madisemäe vaatetorn. Madise talu koht [2].
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 15 (073). Madisemäe vaatetorn. Madise metsavahi koht [3].
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 16 (077). Madisemäe vaatetorn. Madise metsavahi maja [3] on kasutanud polügooni meeskond, seinal on käskkiri 1986. aastast.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 17 (075). Madisemäe vaatetorn. Madise metsavahikoha kaev.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 18 (084). Madisemäe vaatetorn. Madise metsavahi koht [3].
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 19 (010). Madisemäe vaatetorn. Ripp-sild üle Pedja jõe [4].
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 20 (012). Madisemäe vaatetorn. Ripp-sild üle Pedja jõe,
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

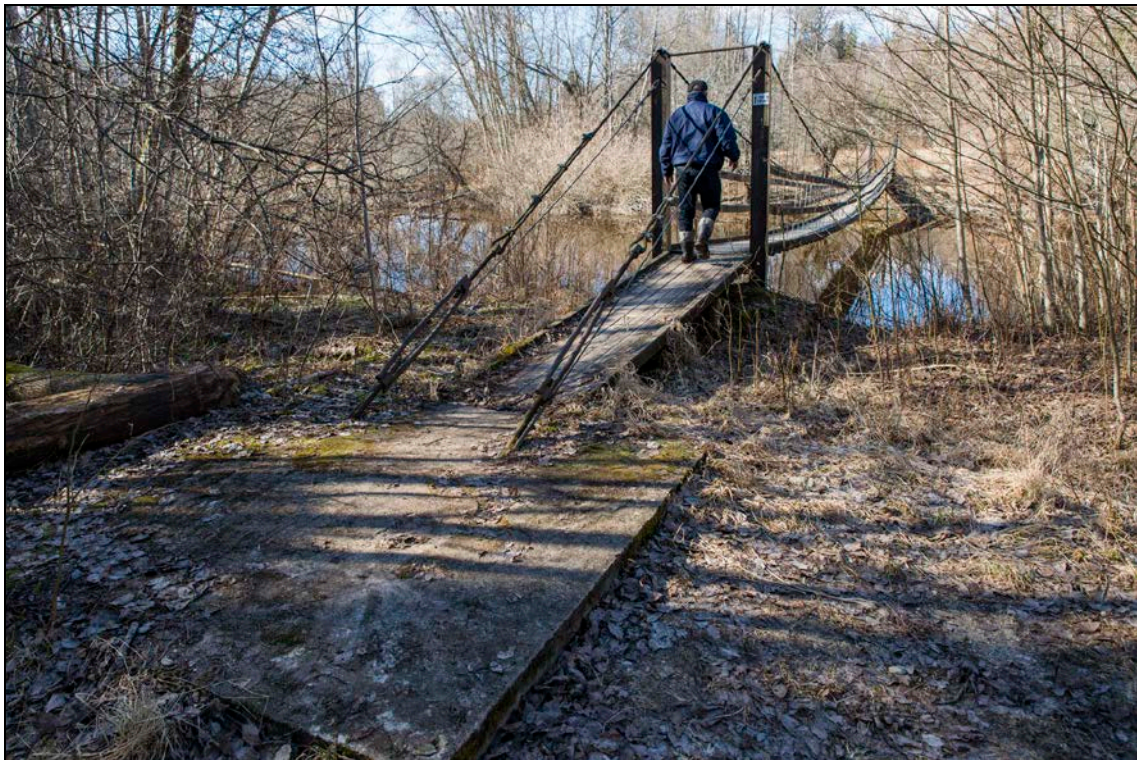

Foto 21 (017). Madisemäe vaatetorn. Rippsild üle Pedja jõe.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 22 (022). Madisemäe vaatetorn. Rippsild üle Pedja jõe.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 23 (028). Madisemäe vaatetorn. Rippsild üle Pedja jõe.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

Foto 24 (176). Madisemäe vaatetorn. Rippsild üle Pedja jõe.
Foto Mart Mõniste 30.03.2017.

4. Täiendav info

Pärandkultuuri objekt: Madisemäe vaatlustorn (611:OKU:001)

http://loodus.keskkonnainfo.ee/eelis/default.aspx?comp=objresult=parandobj&obj_id=-1218431920

http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis?app_id=UU218&user_id=at&bbox=626209.876849,649097.6.61837259,626964.368121028,6491404.81485306&LANG=1

Alam-Pedja lood: Utsali – tuhande tiigi maa

<http://looduskalender.ee/node/21570>

Kaitseliit: Kirna laskealal oleme viimastel aastatel lasknud kolm korda

<https://www.postimees.ee/252988/kaitseliit-kirna-laskealal-oleme-viimastel-aastatel-lasknud-kolm-korda>

Ajaloost:

Teatavasti asus Nõukogude Liidu ajal Utsalis pommituslennuväe polügoon. Endise Kirna talu maadel asuva polügooni teenindusüksuse garnisoni linnakust lahkusid viimased nõukogude sõjaväelased 1992. aasta oktoobris. Siis anti linnak Kaitseliidu Jõgeva malevale valvata ja hallata. Kõik vajalikud tööd õppeplatside rajamisel ja hoonete korrastamisel tehti talgute korras. Ala on Kaitseliidu väljaõppelises kasutuses sisuliselt 1990. aastate teisest poolest.

Uue ja ajakohase õppekeskuse rajamise kavale pandi alus 2002. aasta suvel. 2005. aastal saadi tänapäevaste tingimustega ühise õppekeskuse rajamiseks kokkuleppele Riikliku Looduskaitsekeskuse Jõgeva-Tartu regiooni juhtidega. Õppekeskus rajati Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja Kaitseliidu toel.

Riiklik Looduskaitsekeskus (LKK) ja Kaitseliidu Jõgeva Malev allkirjastasid 2007. aastal lepingu, mille kohaselt Kaitseliit võimaldab looduskaitsealal kasutada Alam-Pedja looduskaitsealal Kirna õppekeskuses asuvaid ruume looduskaitse korraldamiseks.

Kaitseliidul on olnud väga hea koostöö keskkonnaameti Alam Pedja looduskaitseala looduskaitsekeskusega, mille ekspositsioon asub Kirna Õppekeskuses.

LKK kasutada on Kaitseliidu hallatava Kirna õppekeskuse kaks tööruumi, puhketuba ja ekspositsiooniruum. Keskuse juurest algab 7 kilomeetri pikkune Kirna matkarada.

Looduskaitsejad ja kaitseliitlased on Jõgevamaal, Alam-Pedja looduskaitsealal koostööd teinud juba pikemat aega. Looduskaitsejad on korrastanud selle unikaalsete lammimetsade, soode ja luhaniitudega ala, Kaitseliidu Jõgeva Malev on aga taganud kaitseala ööpäevaringse valve, mis on ära hoidnud röövraide ja röövpüügid (aga ka näiteks ATV-de kahjustused

kaitsealal) ning säästnud siinseid metsi ka tulekahjustest.

Tänapäevast:

Kaitseliidu Jõgeva maleval on aastast 2004 RMK toonase peadirektori Ülo Viilupi koostööst lasketiiru (200 m) ja laskevälja (400 m) väljaehitamiseks vajalike tööde tegemiseks.

Väljaõppeks kasutatav ala jääb väljapoole Alam-Pedja looduskaitseala piire ja see on määratletud Puurmani valla üldplaneeringus kui riigikaitsemaad. Valla üldplaneering on muude ametkondade seas saanud ka keskkonnaameti koostööst. Kaitseliit on taotlenud kaitseministeeriumi kaudu lasketiirudele Vabariigi Valitsuse luba riigimetsas alalise väljaõppe

korraldamiseks.

Viimane selline taotlus saadeti ministeeriumisse tänavu märtsis. Mis puudutab laskeharjutusi artiklis kõne all olnud laskealal, siis viimase kolme aasta jooksul on seal aset leidnud 3 laskeharjutust, kõik kergetulirelvadest, vaid ühel korral on sooritatud 9 lasku 84 mm tankitõrjegranaadiheitjast Carl Gustav õppelaenguga, mis on võrreldav paarikilose kivi viskamisega, mis mingil moel loodust ei kahjusta. Nimetatud laskmistel olid kooskõlastused asjaomastelt instantsidelt olemas, teavitati nii kohalikku omavalitsust, avalikkust ja lennuametit.

Kokkuvõtteks:

Kirnas ei asu kindlasti Kaitseliidu polügoon, vaid laske- ja harjutusalad, mis pole alalises kasutuses. Igakordne tegutsemine aladel kooskõlastatakse vastavalt kehtestatud korrale. Samuti tagatakse laskmiste ajal piirkonnas ohutus. Kindlasti ei asu Kirna matkarada laskeala ohutsoonis. Mis puudutab seenelisi, siis nende otsimine on Kirnal kaitseliitlaste igasügisene töö.

Kaitseliit on varsti juba 20 aasta jooksul ala puhastanud sinna Nõukogude armee poolt jäetud saastast, valdavalt on seda tööd tehtud tasuta. Lisaks on sama aja jooksul Kaitseliit valvanud looduskaitsealale minevat ainsat teed takistades seega kõikvõimalike potentsiaalseid keskkonnaalaseid õigusrikkumisi (a la ebaseaduslik ATV-dega sõitmine jne).

Kaitseliidu koostöö looduskaitsejate ja keskkonnaametnikega on seni olnud väga hea. Kui keskkonnaametnikud avastavad alalt õigusrikkumisi, siis on loogiline, et nad esitavad ala valdajale ettekirjutuse. Seni Kaitseliit ettekirjutisi saanud ei ole.

NSV Liidu ja Venemaa relvajõud Eestis 20. sajandi lõpukümneteil.

Esimene osa: ülevaade Eestis asunud NSV Liidu ja Venemaa relvajõududest (v.a. merevägi). Koostaja Jüri Pärn 2007